

מיון וניתוח של צורות הפועל המקראי בעזרת מחשב: עיונים בספר עמוס

שימוש הזמנים במערכת הפועל העברי המקראי הוא נושא מסובך וקשה, שנחקר למן סוף המאה התשע עשרה. יש ספרות נרחבת על התיאוריות אשר ניסו להסביר את השימוש במערכת הפועל העברי בתקופות שונות. ספרו של ל' מקפאל, *The Enigma of the Hebrew Verbal System*¹, מסכם את הנושא היטב, אם כי הוא יצא לאור בראשית שנות השמונים ולכן התאוריות שפורסמו בשנים האחרונות אינן מופיעות בו. ראוי לציון גם הפרק העוסק בנושא זה בספרם של ב' וולטקה ומ' אוקונור, *Hebrew Syntax*². מעודכן יותר הוא הפרק בתזה של כ' הרנז.³ הרנז פרסמה לפני כמה שנים מאמר המתאר את התאוריות התחביריות מן השנים האחרונות על הפועל העברי המקראי.⁴ כמו כן, יש לציין את המאמרים של א' באולינג,⁵ של ר' בות,⁶ של ב' ליונברג,⁷ ושל א' ניקאצ'י.⁸

כבר לפני שנים רבות סברו כי יש לחקור את תחביר הפועל בעברית המקראית לא רק בהקשר של המשפט, אלא גם בהקשר הרחב של הטקסט המהווה יחידה בלשנית, מתוך אמונה כי הקשרים מסוימים משפיעים על משמעות המשפט ומסדרים בתוכו סכמות מסוימות. גישה זו לניתוח צורות הפועל ולהבנת השימוש בהן נקראת "בלשנות הטקסט" או "דקדוק השיח". ו' שניידר,⁹ א' טלסטרו¹⁰

* טקסט הרצאה שנקרא בסמינר המחלקתי של החוג ללשון העברית באוניברסיטה העברית בירושלים, דצמבר 1998. ברצוני להודות לפרופ' שמואל פסברג ולפרופ' שמחה קוגוט על כך שהזמינו אותי להרצות, ולגב' אירית לופטה על התיקונים בנוסח העברי.

1. מקפאל, 1982.
2. וולטקה-אוקונור, 1990, עמ' 31-43.
3. הרנז, 1993, עמ' 34-66.
4. הרנז, 1995; הנ"ל, 1996.
5. באולינג, 1997.
6. בות, 1992ב.
7. ליונברג, 1995.
8. ניקאצ'י, 1994.
9. שניידר, 1974.
10. טלסטרו, 1978; הנ"ל, 1982.

וניקאצ'י¹¹ היו בין הראשונים אשר יישמו תאוריה כלשנית זו בתחום העברית המקראית. המחקרים הראשונים בגישה זו דנו בעיקר בפרווה המקראית; השירה נותרה שולית בשל החריגות והקושי הקיימים בה בתחום תחביר הפועל.

ההתעניינות בשירה ובנבואה החלה הודות לעבודות ולמחקרים שפורסמו בשנים האחרונות. ביניהן נמנה את עבודותיו של בות על תהלים,¹² של ניקאצ'י על משלי,¹³ של י' הייז על קהלת,¹⁴ של קבוצת חוקרים במדריד המתמקדת בספרי הנביאים ושל ל' וגאס מונטנר בתהלים.¹⁵ מונטנר וג' סייחאס הסבירו את השיטה המשמשת בחקר טקסטים שיריים במקרא;¹⁶ סייחאס התרכזו בספר ישעיהו,¹⁷ והרנז עסקה בספר יחזקאל.¹⁸ כל העבודות האלה מיישמות את התאוריה של בלשנות הטקסט בטקסטים שיריים במקרא.

עבודת הגמר שלי לתואר מוסמך, על שימוש הפועל בספר עמוס,¹⁹ היא חלק מפרויקט מחקרי רחב העוסק בתחביר הפועל בספרי הנביאים. חשיבות פרויקט זה נובעת משני עניינים עיקריים. ראשית, העבודה בודקת את השימוש בצורות הפועל בספרים שיריים, אשר בו כבר התחילו מומחים כוגאס מונטנר,²⁰ בות,²¹ ניקאצ'י,²² סייחאס²³ והרנז.²⁴ השימוש בצורות הפועל נחקר רבות בפרווה, אך לא בשירה; השירה המקראית נדחקה לקרן זוית, כנושא מחקר מבחינה תחבירית. שנית, במחקרי השתמשתי בשיטה המתבססת על עזרת המחשב. הכנסת נתונים מורפולוגיים ותחביריים לתוך מאגר ממוחשב מקילה על ניתוח הטקסט ועל החיפושים בו.²⁵ השאיפה היא שהמאגר יהיה שלם, עד כמה שאפשר, מבחינה מורפולוגית, תחבירית וסמנטית. המידע הבלשני על המשפט נאסף בכרטיס ארכיון ממוחשב המנתח את המורפולוגיה ואת התחביר של כל חלק במשפט, ובעיקר אוגר מידע על הפועל

11. ניקאצ'י, 1986.

12. בות, 1992א.

13. ניקאצ'י, 1997.

14. הייז, 1995.

15. וגאס, 1993; הנ"ל, 1998.

16. וגאס-סייחאס, 1995.

17. סייחאס, 1992; הנ"ל, 1998.

18. הרנז, 1993.

19. דל ברקו, 1998.

20. וגאס, 1993; 1998.

21. בות, 1992א; הנ"ל, 1995.

22. ניקאצ'י, 1997.

23. סייחאס, 1992; הנ"ל, 1998.

24. הרנז, 1993.

25. התוכנה שבה נעשה שימוש היא dBaseIIIPlus/IV.

מבחינת המשפט והטקסט, כלומר בהקשרו הרחב.²⁶ כל כרטיס ארכיון ממוחשב כולל היבטים שונים של המידע הבלשני: המורפולוגיה של צורת פועל מסוימת, מבנה המשפט והמבנה השרירי של הפסוק, רמתו התחבירית והסמנטית של המשפט, וכמו כן ההקשרים התחביריים בין משפטים בהקשר הרחב.

האלמנטים החשובים ביותר להבנת מערכת הפועל העברי בשירה המקראית הם טעמי המקרא, התקבולת, ובעיקר ההבדלים התחביריים בין סוגים שונים של טקסטים. טעמי המקרא קובעים לא רק מהי חלוקת המשפטים ומהו מקום הפועל במשפט, אלא גם מהם הקשרים בין תחביר ההקשר לבין המבנה השרירי.²⁷ הם קובעים לא רק את חלוקת המשפטים שבטקסט, אלא גם מציינים את ההכרעות הפרשניות של בעלי הטעמים במקרים שיש אפשרות לפרשנות כפולה של הטקסט.

גם התקבולת היא אלמנט יעיל וחשוב להבנת מערכת הפועל בשירה המקראית. התקבולת, הנפוצה בשירה המקראית, נחקרה על ידי מומחים רבים לנושא, ביניהם א' ברלין,²⁸ ג' קוגל,²⁹ ל' אלונסו שוקל,³⁰ מ"צ קדרי,³¹ ווג"א ווטסון.³² הם ניתחו ומיינו את התקבולת המקראית לפי צורתה ולפי המשמעות הלקסיקלית של מרכיביה. במסגרת התחבירית, המעניינת אותנו במיוחד, התקבולת מראה שני מבנים שונים: (1) העתקת המבנה הקודם; (2) שימוש במבנה שונה מזה של החלק הראשון של התקבולת, כלומר, שימוש בצורת פועל שונה. במקרה הראשון התקבולת ברורה, מכיוון שמבנה המשפט וצורת הפועל שבחלק השני של התקבולת דומים לאלה שבחלקה הראשון. במקרה השני צורת הפועל שונה בשל גיוון מסוים במשמעות, כגון בורזמניות של הפעולה (עמוס ה, ח), או שינוי מקומו של הפועל במשפט (עמוס י, ה):

	עמוס ה, ח
Part.-x ³³	עשה כימה וכסיל
w-part.-x	והפך לבקר צלמות
w-x-QATAL	ויום לילה החשיך

26. להסבר מדויק של כרטיס הארכיון הממוחשב, ראה דל ברקו, 1998, עמ' 10-26.
 27. על טעמי המקרא, ראה קוגוט, תשנ"ו; ברואר, תשמ"ב.
 28. ברלין, 1979; הנ"ל, 1992.
 29. קוגל, 1981.
 30. אלונסו, 1963.
 31. קדרי, תשל"א.
 32. ווטסון, 1984; הנ"ל, 1994.
 33. ראה ההערה הבאה.

	עמוס ה, י
QATAL-x	שנאו בשער מוכיח
w-x-YIQTOL	ודבר תמים יתעבו
	לכן יען כושסכם על דל...

גם במקרה הזה אפשר לחשוב על הבעת משמעות מגוונת. במקרים האלה, שבהם משתמשים במבנה שונה מזה שבחלק הראשון של התקבולת, צורת הפועל הנפוצה ביותר היא יקטול במקום השני במשפט (x-YIQTOL), אם כי אפשר למצוא יקטול גם במקום הראשון (YIQTOL-x) ואפילו קטל במקום השני (x-QATAL), אך זה נדיר.

מבנה התקבולת בשירה המקראית כולל באופן כללי שני חלקים, אם כי במקרים מסוימים אפשר למצוא שלושה חלקים או יותר. מבנה מעניין מאוד בתקבולת הוא מה שניתן לכנות "תקבולת בזוגות". במבנה זה יש שני זוגות משפטים. המשפטים מקבילים במבנה AB-AB, כלומר, תקבולת בין המשפטים א-ג וב-ד. כמו כן כל זוג מקביל לזוג האחר. הקשר בין המשפטים הוא קשר של רישא-סיפא (עמוס ה, יא), סיבה-תוצאה (עמוס ט, יד), קדום-מאוחר וכדומה.

	עמוס ה, יא
	לכן יען כושסכם על דל
	ומשאת בר תקחו ממנו
x-QATAL	בתי גזית בניתם
welo'-YIQTOL-x	ולא תשבו במ
x-QATAL	כרמי חמד נטעתם
welo-YIQTOL-x	ולא תשתו את יינם

	עמוס ט, יד
WEQATAL-x	ונטעו כרמים
WEQATAL-x	ושתו את יינם
WEQATAL-x	ועשו גנות
WEQATAL-x	ואכלו את פריהם

אך המרכיב החשוב ביותר, לפי שניידר ואחרים, להבנת השימוש בכל אחת מצורות הפועל, הוא ההבחנה בין סוגים שונים של טקסטים: טקסטים סיפוריים וטקסטים של שיח. הבחנה זו מתבססת על האמונה כי התקשורת האנושית מתחלקת לשני סוגים: סיפור ושיח. השימוש התחבירי שונה בשניהם ועקב כך גם השימוש בצורות הפועל שונה לחלוטין בכל אחד מהם. בספר עמוס קיימת חלוקה ברורה כזו.

להלן שכיחות הצורות קטל ויקטול בספר עמוס:

צורות הפועל בסיפור ובשיח בספר עמוס³⁴

קטל

סך הכול		שירה			פרוזה			קטל: 189
היקריות	אחוזים	ס' סה"כ	ש'	ס'	ס' סה"כ	ש'	ס'	
26	13.68%	20	17	3	6	1	5	0-QATAL (-x)
2	1.05%	2	1	1	0	0	0	weQATAL (-x)
95	50%	85	85	0	10	9	1	WEQATAL (-x)
43	22.6%	32	29	3	11	4	7	(w-)p-QATAL
4	2.1%	4	4	0	0	0	0	0-x-QATAL
11	5.78%	11	6	5	0	0	0	w-x-QATAL
8	4.2%	8	8	0	0	0	0	(w-)p-x-QATAL

יקטול

סך הכול		שירה			פרוזה			יקטול: 157
היקריות	אחוזים	ס' סה"כ	ש'	ס'	ס' סה"כ	ש'	ס'	
3	1.9%	3	3	0	0	0	0	0-YIQTOL (-x)
1	0.63%	1	1	0	0	0	0	weYIQTOL (-x)
29	18.47%	12	0	12	17	0	17	WAYYIQTOL (-x)
58	36.94%	49	49	0	9	9	0	(w-)p-YIQTOL
6	3.8%	5	5	0	1	1	0	0-x-YIQTOL
37	23.56%	33	33	0	4	4	0	w-x-YIQTOL
23	14.64%	19	19	0	4	4	0	(w-)p-x-YIQTOL

מן הטבלה עולה כי הצורה הנפוצה ביותר בסיפור היא WAYYIQTOL. צורות משניות הן QATAL-x או x-QATAL, בעוד הצורה יקטול, במקום הראשון או השני במשפט, אינה מופיעה בטקסטים הסיפוריים שבספר עמוס. בשיח, הצורה הנפוצה ביותר היא WEQATAL. אך בניגוד לסיפור, גם קטל וגם יקטול הן צורות משניות בשיח. הצורות המשניות הנפוצות ביותר בשיח הן (w-)p-YIQTOL, w-x-YIQTOL, (w-)p-QATAL, 0-QATAL(-x), (w-)p-x-YIQTOL.

ההבדל בין סיפור ושיח שונה מההבדל בין פרוזה ושירה. הפרוזה מעדיפה מסגרת סיפורית, בעוד השירה מעדיפה מסגרת שיח. אף על פי כן, בתוך מסגרת אחת

34. מפתח לטבלה: ס' - סיפור; ש' - שיח; 0 - אפס (אף אלמנט); x - יסוד שמני כלשהו; p - מילית כלשהי; w - וי"ו החיבור; W - וי"ו ההיפוך; imp. - ציווי; part. - בינוני; inf. cons. - שם פועל.

ניתן למצוא סוגים שונים של טקסטים, כגון שיח במסגרת הפרוזה וסיפור במסגרת השירה. אביא כמה דוגמאות לתופעה זו:

• עמוס ז, י-טו: שיח בתוך מסגרת סיפורית בפרוזה

WAYYIQTOL-x	וישלה אמציה כהן בית אל אל ירבעם מלך ישראל לאמר
QATAL-x	קשר עליך עמוס בקרב בית ישראל
lo'-YIQTOL-x	לא תוכל הארץ
p-inf.cons.-x	להכיל את כל דבריו
p-QATAL-x	כי כה אמר עמוס
x-YIQTOL	בחרב ימותו ירבעם
w-x-YIQTOL	וישראל גלה מעל אדמתו
WAYYIQTOL-x	ויאמר אמציה אל עמוס
x-imp.	חזה לך
imp.-x	ברח לך אל ארץ יהודה
w-imp.-x	ואכל שם לחם
w-x-YIQTOL	ושם תנבא
w-x-YIQTOL	ובית אל לא תוסיף עוד להנבא
p-NC	כי מקדש מלך הוא
w-NC	ובית ממלכה הוא
WAYYIQTOL-x	ויען עמוס
WAYYIQTOL-x	ויאמר אל אמציה
NC	לא נביא אנכי
w-NC	ולא בן נביא אנכי
p-NC	כי בוקר אנכי
w-NC	ובולס שקמים
WAYYIQTOL-x	ויקחני ה' מאחרי הצאן
WAYYIQTOL-x	ויאמר אלי ה'
imp.	לך
imp.-x	הנבא אל עמי ישראל

המסגרת בטקסט הזה היא סיפורית (שימוש בצורות WAYYIQTOL: וישלה, ויאמר, ויען, ויאמר, ויקחני, ויאמר, המהוות את הקו המרכזי בטקסט), אך בתוך הסיפור יש ארבעה קטעי שיח. בקטעים האלה, צורות הפועל הנפוצות ביותר הן ציווי, QATAL-x, p-YIQTOL, x-YIQTOL, ומשפט שמני. זאת אומרת, קיים הבדל תחבירי בין שני סוגי טקסטים.

• עמוס א, יא-יב: סיפור בתוך מסגרת שיח בשירה (Oral narrative)³⁵

x-YIQTOL	על שלשה פשעי אדום ועל ארבעה לא אשיבנו
p-inf. cons.-x	על רדפו בחרב אחיו
w-QATAL-x	ושחת רחמיו
WAYYIQTOL-x	ויטרף לעד אפו
w-x-QATAL	ועברתו שמרה נצח
WEQATAL-x	ושלחתי אש בתימן
WEQATAL-x	ואכלה ארמנות בצרה

במסגרת שיח מוצאים WAYYIQTOL-x המפתחת את הפעולה הקודמת עם .w-x-QATAL-x. משפט זה מתחיל סיפור במסגרת שיח המסתיים ב-w-x-QATAL-x בניגוד לסיפור הרגיל בפרוזה, הסיפור במסגרת שיח אינו מתחיל ב-WAYYIQTOL-x אלא ב-QATAL-x או x-QATAL. ההכרז התחבירי בקטע הזה ברור: צורות של שיח (WAYYIQTOL, WEQATAL, x-YIQTOL) לצורות סיפוריות (QATAL-x, WAYYIQTOL, WEQATAL-x).

בעמוס ב, ו-יג צורות הפועל בסיפור במסגרת השיח הן בגוף ראשון או שני. זה מדגיש את האופי המיוחד של הסיפור במסגרת השיח ביחס לסיפור הרגיל בפרוזה:

p-QATAL-x	כה אמר ה'
x-YIQTOL	על שלשה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו
p-inf. cons.-x	על מכרם בכסף צדיק
w- [] -x	ואביון בעבור נעלים
p-part.-x	השאפים על עפר ארץ בראש דלים
w-x-YIQTOL	ודרך ענוים יטו
w-x-YIQTOL	ואיש ואביו ילכו אל הנערה
p-inf. cons.-x	למען חלל את שם קדשי
w-x-YIQTOL	ועל בגדים חבלים יטו אצל כל מזבח
w-x-YIQTOL	ויין ענושים ישתו בית אלהים
w-x-QATAL	ואנכי השמדתי את האמרי מפניהם
p-NC	אשר כגבה ארזים גבהו

35. המונח הזה לקוח מניקאצ'י, 1994, עמ' 120-121; הנ"ל, 1995, עמ' 116, 122. הוא מבחין בין historical narrative (סיפור רגיל בפרוזה) לבין oral narrative (סיפור במסגרת שיח), ואומר כי "Oral narrative, or report, is done from the point of view of the speaker and not in a detached form as historical narrative. In a notable contrast with the historical narrative, the oral narrative never begins with wayyiqtol" (ניקאצ'י, 1995, עמ' 116).

w-NC	וחסון הוא כאלונים
WAYYIQTOL-x	ואשמיד פריו ממעל
[]-x	ושרשיו מתחת
w-x-QATAL	ואנכי העליתי אתכם מארץ מצרים
WAYYIQTOL-x	ואולך אתכם במדבר ארבעים שנה
p-inf. cons.-x	לרשת את ארץ האמרי
WAYYIQTOL-x	ואקים מבניכם לנביאים
[]-x	ומבחוריהם לנזרים
NC	האף אין זאת בני ישראל
NC	נאם ה'
WAYYIQTOL-x	ותשקו את הנזרים יין
w-x-QATAL	ועל הנביאים צויתם לאמר
lo'-YIQTOL	לא תנבאו
p-x-part.	הנה אנכי מעיק תחתיהם
p- []-x	כאשר תעיק העגלה המלאה לה עמיר

בקטע הזה הסיפור במסגרת שיח מתחיל ב-w-x-QATAL (ואנכי השמדת את האמרי מפניהם) ומתפתח כשרשרת של WAYYIQTOL בגוף ראשון או שני. במקרים כאלה אחת הדמויות (כאן ה') יכולה לפתח סיפור בעצמה, ולכן אין משתמשים בגוף שלישי. השינוי (WAYYIQTOL-x → w-x-QATAL (→ lo'-YIQTOL) מציין את סוף הקטע הסיפורי ("ותשקו את הנזרים יין ועל הנביאים צויתם לאמר לא תנבאו"). בכמה מקרים נמצא טקסטים של שיח השונים זה מזה מבחינה תחבירית. ההבדל התחבירי תלוי בסוג השיח שבו נעשה שימוש לפי רצונו של המדבר. לפי ר' לונגאיקר³⁶ עניין זה הוא עקרוני להבנת השימוש השונה בצורות הפועל בטקסטים של שיח. כך נמצא קטעים שהצורה העיקרית היא WEQATAL, קטעים שהצורה העיקרית היא הציווי, ויקטול במקום הראשון, וקטעים שבהם משפטי התנאי הם המבנה התחבירי העיקרי. לונגאיקר מבחין מבחינת predictive discourse, procedural or hortatory discourse, instructional discourse, hortatory discourse, explanatory or descriptive discourse, juridical discourse.

predictive discourse או שיח חזון הוא, לדבריו של לונגאיקר, "a story told in advance of its happening"³⁷. כאן נמצא קטעים המתארים מה יתחולל בעתיד, או מה יהיו התוצאות של חטאי העבר. procedural ו-hortatory discourse מביעים מצוות, הראשון בצורה חזקה יותר מהשני. descriptive

36. לונגאיקר, 1992; הנ"ל, 1995.

37. לונגאיקר, 1995, עמ' 100.

discourse או שיח תיאור מתאר מצב מסוים של הדברים בעוד juridical discourse מתרכז בחוקים.³⁸ לדעתי, צריך להוסיף סוג נוסף של שיח: שיח קינה. להלן כמה דוגמאות בספר עמוס:

- עמוס ד, ד-ה: שיח מצוות. צורת הפועל העיקרית היא ציווי

imp.-x	באו בית אל
w-imp.	ופשעו
[]-x	הגלגל
imp.-inf. cons	הרבו לפשע
w-imp.-x	והביאו לבקר זבחיכם
[]-x	לשלשת ימים מעשרתיכם
w-imp.-x	וקטר מחמץ תודה
w-imp.-x	וקראו נדבות
imp.	השמיעו

- עמוס ט, יג-טו: שיח חזון. צורת הפועל העיקרית היא WEQATAL

p-x-part.	הנה ימים באים
NC	נאם ה'
WEQATAL-x	ונגש חורש בקצר
[]-x	ודרך ענבים במשך הזרע
WEQATAL-x	והטיפו ההרים עסיס
w-x-YIQTOL	וכל הגבעות תתמוגגנה
WEQATAL-x	ושבתי את שבות עמי ישראל
WEQATAL-x	רבנו ערים נשמות
WEQATAL	וישבו
WEQATAL-x	ונטעו כרמים
WEQATAL-x	ושתו את יינם
WEQATAL-x	ועשו גנות
WEQATAL-x	ואכלו את פריהם
WEQATAL-x	ונטעתים על אדמתם
welo'-YIQTOL	ולא יתשעו עוד מעל אדמתם
p-QATAL-x	אשר נתתי להם
QATAL-x	אמר ה' אלהיך

38. לפרטים נוספים של כל אחד מסוגי שיח, ראה לונגאיקר, 1992; הנ"ל, 1995.

- עמוס ו, א-ו: שיח קינה. צורת הפועל העיקרית היא הווה

p-part.-x	הוי השאננים בציון
w-part.-x	והבטחים בהר שמרון
part.-x	נקבי ראשית הגוים
w-QATAL-x	ובאו להם בית ישראל
	[...]

part.-x	המנדים ליום רע
WAYYIQTOL-x	ותגישון שבת חמס
part.-x	השכבים על מטות שן
w-part.-x	וסרחים על ערשותם
w-part.-x	ואכלים כרים מציון
w- [] -x	ועגלים מתוך מרבק
part.-x	הפרטים על פי הנבל
p-x-QATAL	כדויד חשבו להם כלי שיר
part.-x	השתים במזרקי יין
w-x-YIQTOL	וראשית שמנים ימשחו
welo'-QATAL	ולא נחלו על שבר יוסף

- עמוס א, ג-ה: שיח חזון (תוצאות של חטאי העבר). צורת הפועל העיקרית היא WEQATAL

p-QATAL-x	כה אמר ה'
x-YIQTOL	על שלשה פשעי דמשק ועל ארבעה לא אשיבנו
p-inf. cons.-x	על דושם בחרצות הברזל את הגלעד
WEQATAL-x	ושלחתי אש בבית חזאל
WEQATAL-x	ואכלה ארמנות בן הדד
WEQATAL-x	ושברתי בריח דמשק
WEQATAL-x	והכרתי יושב מבקעת און
[] -x	ותומך שבט מבית ערן
WEQATAL-x	וגלו עם ארם קירה
QATAL-x	אמר ה'

ראינו כי בשיח מצוות הצורה העיקרית היא הציווי, בשיח קינה ההווה ובשיח חזון (חזון ותוצאות חטאי העבר) – WEQATAL. בשני המקרים שבהם WEQATAL היא הצורה העיקרית, יש לחקור את ההבדלים בין הצורות המשניות. הברזל תחבירי זה בין סוגים שונים של שיח מצביע על סכמות קבועות לכל סוג של שיח. מחקר של טקסטים שיריים אחרים במקרא יסייע לקבוע אם סכמות תחביריות אלה מתאימות תמיד לאותם סוגים של שיח, ויעזור לנו להבין את השימוש בצורות הפועל בשירה המקראית.

קיצורים ביבליוגרפיים

- L. Alonso Schökel, *Estudios de poética hebrea*, Barcelona = 1963, אלונסו,
1963
- A. C. Bowling, "Another Brief Overview of the Hebrew = 1997, באולינג,
Verb", *JOTT* 9 (1997), pp. 48–69
- R. Buth, "Topic and Focus in Hebrew Poetry – Psalm 51", = 1992, בות,
in S. J. J. Hwang & W. R. Merrifield, (eds.), *Language in Context:
Essays for Robert E. Longacre*, Dallas 1992, pp. 83–96
- R. Buth, "The Hebrew Verb in Current Discussions", *JOTT* = 1992, בות,
5 (1992), pp. 91–105
- R. Buth, "Functional Grammar, Hebrew and Aramaic: An = 1995, בות,
Integrated, Textlinguistic Approach to Syntax", in W. R. Bodine (ed.),
Discourse Analysis of Biblical Literature, Atlanta 1995, pp. 77–102
ברויאר, תשמ"ב = מ' ברויאר, טעמי המקרא בכ"א ספרים ובספרי אמ"ת, ירושלים
תשמ"ב
- A. Berlin, "Grammatical Aspects of Biblical Parallelism", = 1979, ברלין,
HUCA 50 (1979) pp. 17–43
- A. Berlin, *The Dynamics of Biblical Parallelism*, = 1992, ברלין,
Indianapolis 1992
- F. J. del Barco del Barco, *La sintaxis verbal en el libro de = 1998, דל ברקו,
Amós*, M.A. diss., Universidad Complutense, Madrid 1998
- J. D. Hays, "Verb Forms in the Expository Discourse = 1995, הייז,
Sections of Ecclesiastes", *JOTT* 7/1 (1995), pp. 9–18
- C. Herranz Pascual, *La sintaxis verbal en los oráculos de = 1993, הרנז,
Ezequiel*, Doctoral diss., Universidad Complutense, Madrid 1993
- C. Herranz Pascual, "Últimas teorías sintácticas sobre el = 1995, הרנז,
verbo hebreo bíblico I: Estado de la cuestión", *MEAH* 44 (1995), pp.
101–119
- C. Herranz Pascual, "Últimas teorías sintácticas sobre el = 1996, הרנז,
verbo hebreo bíblico II: los textos", *MEAH* 45 (1996), pp. 3–26
- L. Vegas Montaner, "Sobre weqatal en los Salmos", in J. R. = 1993, וגאס,
Ayaso et al. (eds.), *IV Simposio Bíblico Español*, Valencia–Granada
1993, pp. 121–132
- L. Vegas Montaner, "Discursive Texts and Perfect Tense in = 1998, וגאס,
Psalms", *Actes du 5è Colloque International Bible et Informatique*:

- Traduction et Transmission, Aix-en-Provence, 1–4 septembre 1997,*
Paris 1998, pp. 137–160
- L. Vegas Montaner & G. Seijas de los Ríos, “A = 1995 וגאם-טייחאס, Computer assisted Syntactical Study of Poetic Biblical Texts”, *Actes du 4è Colloque International Bible et Informatique: materiel et matière,*
Amsterdam, 15–18 Août 1994, Paris–Genève 1995, pp. 341–355
- W. G. E. Watson, *Classical Hebrew Poetry: A Guide to its* = 1984 ווטסון,
Techniques, Sheffield 1984
- Traditional Techniques in Classical Hebrew Verse,* Sheffield = 1994 ווטסון,
1994
- B. K. Waltke & M. O’Connor, *An Introduction to* = 1990 וולטקה-אוקונור,
Biblical Hebrew Syntax, Winona Lake 1990
- E. Talstra, “Text Grammar and Hebrew Bible. I: = 1978 טלסטרו,
Elements of a Theory”, *BiOr* 35 (1978), pp. 169–174
- E. Talstra, “Text Grammar and Hebrew Bible. II: Syntax = 1982 טלסטרו,
and Semantics”, *BiOr* 39 (1982), pp. 26–38
- R. E. Longacre, “Discourse Perspective on the Hebrew = 1992 לונגאקר,
Verb: Affirmation and Restatement”, in W. R. Bodine (ed.), *Linguistics*
and Biblical Hebrew, Winona Lake 1992, pp. 177–189
- R. E. Longacre, “A Proposal for a Discourse-Modular = 1995 לונגאקר,
Grammar of Biblical Hebrew”, in E. Talstra (ed.), *Narrative and*
Comment, Amsterdam 1995, pp. 99–103
- B. K. Ljungberg, “Tense, Aspect and Modality in Some = 1995 ליונברג,
Theories of the Biblical Hebrew Verbal System”, *JOTT* 7 (1995), pp.
82–96
- L. McFall, *The Enigma of the Hebrew Verbal System: = 1982 מקפאל,
Solutions from Ewald to the Present Day,* Sheffield 1982
- A. Niccacci, *Sintassi del verbo ebraico nella prosa biblica = 1986 ניקאצ’י,*
classica, Jerusalem 1986
- A. Niccacci, “On the Hebrew Verbal System”, in R. D. = 1994 ניקאצ’י,
Bergen (ed.), *Biblical Hebrew and Discourse Linguistics,* Winona Lake
1994, pp. 117–137
- A. Niccacci, “Essential Hebrew Syntax”, in E. Talstra = 1995 ניקאצ’י,
(ed.), *Narrative and Comment: Contributions Presented to Wolfgang*
Schneider, Amsterdam 1995, pp. 116, 122

- A. Niccacci, "Analysing Biblical Hebrew Poetry", *JSOT* = 1997, ניקאצ'י, 74 (1997), pp. 77–93
- G. Seijas de los Ríos, *Análisis sintáctico del libro de Isaías* = 1992, סייחאס, (capítulos 1–39), Doctoral diss., Universidad Complutense, Madrid 1992
- G. Seijas de los Ríos, "Discursive Texts and Perfect = 1998, טייחאס, Tense in Isaiah", *Actes du 5ème Colloque International Bible et Informatique: Traduction et Transmission, Aix-en-Provence, 1–4 septembre 1997*, Paris 1998, pp. 113–130
- M. Z. Kaddari, "A Semantic Approach to Biblical = קדרי, תשל"א Parallels", *JJS* 24 (1973) pp. 167–175
- קוגוט, תשנ"ו = ש' קוגוט, המקרא בין טעמים לפרשנות: בחינה לשונית ועניינית של זיקות ומחלוקות בין פרשנות הטעמים לפרשנות המסורתית, ירושלים תשנ"ו
- J. L. Kugel, *The Idea of Biblical Poetry: Parallelism and its = 1981, קוגל, History*, New Haven 1981
- W. Schneider, *Grammatik des biblischen Hebräisch*, = 1974, שניידר, München 1974

